

**Verslag uitgebreide vergadering Wetenschappelijke Commissie
9 juni 2005
- VLIZ Oostende 10.00 uur -**

Aanwezig dagdeel 1 (10-13u):

Commissieleden: Natalie Beenaerts, Jean Berlamont, David Cox, Farid Dahdouh-Guebas, Francesco Hernandez, Patric Jacobs, Colin Janssen, Jean Lanckneus, Brigitte Lauwaert, Joachim Maes, Jan Mees, Jaak Monbaliu, Frank Redant, Jan Seys

Niet-commissieleden: Nathalie Balcaen, Miguel Berteloot, Simon Claus, Daphne Cuvelier, Luc Depoorter, Jean-Pierre Henriët, Kris Hostens, Ward Vanden Berghe, An Vanhoorne, Vera Van Lancker, Marleen Van Steertegem, Toon Verwaest

Verontschuldigd:

Steven Degraer, Rudy Herman, Nico Koedam, Georges Pichot, Marnix Pieters, Eric Stienen, René Van Grieken, Filip Volckaert

Dagdeel 1:

0, Inleiding

Jan Mees leidt deze uitzonderlijke zitting van de Wetenschappelijke Commissie in en licht toe waarom geopteerd wordt om één maal per jaar de vergadering van de commissie open te stellen voor andere geïnteresseerde zeewetenschappers, en aan deze vergadering een informatief namiddagluik te koppelen. Alle aanwezigen stellen zich vervolgens kort voor.

1. Verslag van de vorige vergadering

Het verslag wordt goedgekeurd. Vera Van Lancker vraagt of de annexen bij het verslag van de vergaderingen ook op internet ter beschikking kunnen worden gesteld. Jan Mees zal in de toekomst zoveel mogelijk met deze opmerking rekening houden.

2. Eventuele bijkomende agendapunten, incl. evt. advies aan de Raad van Beheer

De Raad van Beheer volgde alle adviezen, door de Wetenschappelijke Commissie naar voor gebracht n.a.v. de vergadering dd. 25 maart 2005. Het betreft de adviezen om:

- (1) een dossier in te dienen om door de federale overheid erkend te worden als wetenschappelijke instelling en derhalve te kunnen aanspraak maken op een gedeeltelijke vrijstelling van betaling van bedrijfsvoorheffing
- (2) bilaterale samenwerkingen op te starten met instituten in derdewereldlanden; hierdoor ontstaat vanaf nu de mogelijkheid een beperkt budget (ca. 5000 EUR/jaar) hieraan te besteden
- (3) Expeditie Zeeleeuw in 2005-2006 te herhalen in de huidige vorm
- (4) een nieuw project ter ontwikkeling van een set duurzaamheidsindicatoren voor de Nederlandse kust uit te voeren

Wat betreft de toekomst van de periodieke VLIZ publicaties is nog geen beslissing genomen: zie verder.

Als bijkomend agendapunt zal onder 'Varia' de stageopdracht van Tom Hoeberigs (Arteveldehogeschool) worden toegelicht.

3. Beslissingen van de Raad van Beheer van het VLIZ

- (1) VLIZ heeft zich geëngageerd om een aantal (vnl. communicatieve) taken op zich te nemen binnen het nieuwe Interventieplan Olievogels, dat in het kielzog van het Tricolor-incident werd opgesteld en begin juli plechtig zal worden ondertekend
- (2) De nieuwe beheersovereenkomst van het VLIZ met de Vlaamse en provinciale overheid is bekrachtigd en voorziet in extra taken en middelen bovenop het bestaande takenpakket; er gaat tevens bijzondere aandacht naar de ondersteuning van het IOC Project Office for IODE van UNESCO
- (3) Het adres van het VLIZ is gewijzigd naar: Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende (ipv. Vismijn Pakhuizen 45-52, 8400 Oostende)
- (4) De begroting 2005-2006 van het VLIZ is goedgekeurd, inclusief de vastlegging van middelen ter ondersteuning van het IOC Project Office; het is enkel nog wachten op de definitieve goedkeuring door de Vlaamse overheid eind juni vooraleer – hieruit voortspruitend – 6 nieuwe aanwervingen (3 VLIZ, 3 UNESCO) kunnen gebeuren
- (5) Er zullen 14 jobstudenten actief zijn op het VLIZ deze zomer
- (6) In de nieuwe statuten van de vzw Hydro, die tweejaarlijks ism het VLIZ de prijs Delcroix ter waarde van 12.500 EUR uitschrijft, is voorzien dat bij eventuele vereffening van deze vzw de activa kunnen worden overgedragen aan een instelling zoals het VLIZ; hiermee wil Hydro de zekerheid inbouwen dat de prijs blijft bestaan

4. Terugkoppeling lentevergaderingen ESF Marine Board en EurOcean

Jan Mees licht toe wat besproken werd op de halfjaarlijkse vergadering van 4-5 mei 2005 van de Marine Board van de European Science Foundation, waarin hij zetelt als Vlaams afgevaardigde gemandateerd door het F.W.O (zie ook bijlages uitgedeeld tijdens vergadering Wet. Commissie). De vergadering spitste zich voornamelijk toe op de vierde call van FP6 en de vooruitzichten voor het nieuwe kaderprogramma FP7. De Marine Board werkt zowel met tijdelijke werkgroepen rond goed afgelijnde thema's als met meer permanente werkgroepen (bv. ERVO i.v.m. onderzoeksapparatuur): Jan Mees geeft aan wat de rol is of zou kunnen zijn van Vlaamse zeewetenschappers binnen deze werkgroepen. Als observer van de Marine Board binnen het Life Science Comité van de ESF kan Jan Mees voorstellen voor het inrichten van 'high-level conferenties' door Vlaamse zeewetenschappers bij het comité introduceren.

VLIZ is tevens vertegenwoordigd binnen EurOCEAN, een jonge Europese organisatie van 7 leden dat informatie over mariene wetenschappen en techniek bundelt en herverdeelt (zie ook bijlage).

5. Investerings in gebouwen, datacentrum, staalnameapparatuur

Jan Mees overloopt de recent gedane investeringen in gebouwen, datacentrum en onderzoeksapparatuur. Het blijft een pijnpunt dat de serres in De Haan nog onvoldoende (d.i. door een te beperkt aantal groepen) gebruikt worden, ook al zijn tot heden reeds drie doctoraten voorbereid of afgewerkt op basis van onderzoek hier verricht. Vera Van Lancker polst naar de mogelijkheid om het VLIZ-duikteam assistentie te vragen bij onderzoekswerk. Jan Mees zal dit onderzoeken, na het indienen van een aanvraag vanwege het RCMG. Op de vraag of er onderwaterpositioneringapparatuur aanwezig is aan boord, dient negatief te worden geantwoord.

In 2005 beschikt het VLIZ éénmalig over extra middelen voor investeringen. Gedacht werd reeds aan het aanschaffen van een reserveset thermosalinograaf en meteosensoren, en aan een zwaardere bestelwagen. Ook zou het een meerwaarde kunnen betekenen om een meetboei aan te schaffen teneinde gegevens te verkrijgen van nu niet bemonsterde gebieden en/of parameters (bv. Westdiep of Vlakte van de Raan; nutriëntmetingen;...). De discussie die volgt op de lancering van deze mogelijke optie geeft aan dat:

- het de moeite loont mobiele meetopstellingen/sensoren te overwegen
- er nood is aan een mini-enquete onder de wetenschappers om te polsen naar de werkelijke noden en invulling
- alvorens deze enquete te lanceren overleg wenselijk is tussen afdeling Kust van AWZ – de beheerder van het Meetnet Vlaamse Banken – en het VLIZ
- er dient gezocht te worden naar maximale synergie tussen bestaande boeisystemen en nieuwe sensoren, in functie van het onderhoudsintensieve karakter van meetopstellingen op zee; in verband hiermee biedt Luc Depoorter (afdeling Vloot) aan de mogelijkheid te onderzoeken om sensoren op markeringsboeien te plaatsen

6. Monitoring door het VLIZ

Het VLIZ is in de zomer 2002 vanop de Zeeleeuw gestart met een maandelijks zeemonitoringsprogramma op 10 vaste stations i.s.m. de zeewetenschappelijke gemeenschap. Het doel is lange termijn reeksen aan gegevens op te bouwen die nuttig kunnen zijn voor de onderzoeksgemeenschap ter onderbouwing van hun research. Het project loopt nog steeds en begint intussen heel aardige resultaten op te leveren.

Daarnaast zal de afdeling Kust van AWZ in de eerstvolgende maanden drie meetboeien plaatsen in de Spuikom en de haven van Oostende. Deze gegevens zullen door het VLIZ via een website online kunnen worden aangeboden aan geïnteresseerden. Dit 'mini-meetnetje' ter ondersteuning van het beheer van de Oostendse Spuikom zal tevens een schat aan gegevens opleveren ter ondersteuning van mogelijk nieuw onderzoek in deze zoutwaterplas. De hoop is dan ook dat onderzoekers opnieuw de weg vinden naar dit 'openlucht-laboratorium'.

7. Nieuwe publicatie- en communicatiestrategie VLIZ

Jan Mees licht de ideeën rond een vernieuwde publicatie- en communicatiestrategie van het VLIZ toe. Kort samengevat komt het erop neer dat de VLIZ Nieuwsbrief na 15 edities en 5 jaargangen op het eind van 2005 ophoudt te bestaan, en wordt vervangen door een opgewaardeerde en 4 i.p.v. 3 keer per jaar verschijnende Grote Rede, een mooi geïllustreerd jaarboek en een (met een rubriek 'Wetenschappelijke bevindingen Belgische

zeeonderzoekers') uitgebreide digitale nieuwsbrief VLIZINE. Ook de website zal een belangrijke face-lift ondergaan. **De Wetenschappelijke Commissie adviseert deze nieuwe strategie positief naar de Raad van Beheer toe.**

8. Overzicht lopende en nieuwe projecten

- *Encora en Bencore*: Jean Berlamont geeft, als coördinator van Bencore, toelichting over de stand van zaken binnen het netwerk van nationale netwerken Encora en het Belgische luik hiervan, Bencore. Vermoedelijk kan het project Encora in oktober 2005 daadwerkelijk van start gaan. Encora bestaat naast een aantal nationale netwerken (zoals Bencore) ook uit thematische netwerken. Zo coördineert prof. Magda Vincx (sectie Mariene Biologie, UGent) een thematisch netwerk 'mariene biodiversiteit'. De middelen die zullen vrijkomen binnen Encora (3 jaar wetenschappelijke medewerker met vestiging op het VLIZ) zullen in Vlaanderen gemeenschappelijk worden besteed, dus zowel ten behoeve van Bencore als voor het thematisch netwerk mariene biodiversiteit. Jean Berlamont benadrukt dat Encora wel eens belangrijk zou kunnen zijn bij de noodzakelijke netwerking in de aanloop naar het zevende kaderprogramma. Vera Van Lancker vraagt of groepen die zich nog niet hebben geassocieerd met Bencore, dit alsnog kunnen. Dit kan via de coördinator.
- *Interreg-projecten*: VLIZ is betrokken (geweest) bij diverse Interreg-projecten (ExperPF, Stardust, COREPOINT, SAIL). Vanwege de noodzaak om deze Europese projecten te cofinancieren besliste de Raad van Bestuur van VLIZ om terzelfdertijd slechts aan twee Interreg-acties deel te nemen met inzet van eigen mensen. Jan Mees beaamt de opmerking van Joachim Maes dat het voor onderzoeksgroepen met zetel buiten de kustzone niet mogelijk is rechtstreeks te participeren aan deze projecten. Toch kan in bepaalde gevallen VLIZ fungeren als lokaal 'verankeringspunt' om zo groepen uit het binnenland toe te staan deel te nemen.
- *Andere lopende projecten* worden kort geschetst (Expeditie Zeeleeuw, Indicatoren ICZM, Marbef, Scheldemonitor)

9. Voorbije en geplande evenementen

Jan Mees laat de evenementen die VLIZ organiseerde of waaraan het meewerkte in de afgelopen maanden de revue passeren (Vlaanderendag, Opening Project Office en IODE-18, Week van de Zee, Oostende voor Anker; zie ook bijlage). Ook de gang van zaken bij de voorbereiding van de internationale symposia 'Dunes & Estuaries 2005' (19-23 september 2005) en 'To sea or not to sea' (28-30 september 2006) komen aan bod.

Daarnaast valt te melden dat VLIZ als facilitator zal optreden voor een internationaal symposium op 19-20 oktober 2006 rond 'accidental spills' dat zal plaatsvinden te Brugge en aansluit bij de activiteiten van de MIMAC-cluster. Tevens besliste de Marine Board van ESF in te gaan op het aanbod om hun najaarsmeeting 2005 in Oostende te houden. Zowel over de Jongerencontactdag 2006 als over een vervolg op de studiedag visserij van 17 maart jl. – samen met DvZ en SDVO – wordt reeds nagedacht.

10. Overzicht nieuwe en geplande publicaties

Jan Seys geeft een kort overzicht van de recent verschenen en in de nabije toekomst te verschijnen publicaties, met inbreng van het VLIZ. Naast de reguliere publicaties Grote Rede, VLIZ Nieuwsbrief en VLIZINE wordt actief gewerkt aan een gids over strandvormen i.s.m. prof. Guy Demoor, een wierengids van Kwazulu-Natal i.s.m. prof. Olivier Declerck en Eric Coppejans, een atlas resp. in het kader van het project Gaufre en Macrobél, een digitale versie van de Kustatlas.

Tenslotte dient vermeld dat het VLIZ bijdroeg tot het publiceren van een UNESCO-publicatie over het nut van oceanografisch databeheer, een derde Scheldekrant, proceedings van het OBI-symposium, een special publication n.a.v. het Stardustproject en een bibliografie over de mariene mollusken van België in het tijdschrift Neptunea. Amateur-naturalist Hans De Blauwe heeft VLIZ gevraagd in 2007 te willen mee instaan voor het publiceren van een gids over mosdierpjes.

11. Nieuwe ontwikkelingen website en datacentrum

Twee belangrijke nieuwe initiatieven zijn:

- het online zetten van de datasystemen in het kader van het Europese project Marbef, zoals EurOBIS en ERMS
- de ontwikkeling van de databank IMERS (Integrated Marine Environmental Reading and Samples), die momenteel enkel lokaal te raadplegen is en meetgegevens verzameld in het kader van projecten bevat; deze bevat nu een 150-tal tochten, ca. 20.000 samples en 200.000 metingen.

12. Varia: overzicht recente persaandacht voor VLIZ

Zie bijlage.

Andere varia:

- *Tom Hoeberigs* verrichtte in de periode januari-mei 2005 een eindstage op het VLIZ in het kader van zijn opleiding aan de Arteveldehogeschool (Gent); Tom onderzocht hoe het gesteld is met de kennis van de zee bij senioren en bij ASO-studenten, kustbewoners en niet-kustbewoners en welke informatie ze wensen te verkrijgen over zee en kust
- *Ererector prof. Locufier* benaderde het VLIZ om ondersteuning te verkrijgen bij de organisatie van een voordrachtenreeks over zee en kust, in het kader van de Universitaire Permanente Vorming (VUB)

Aanwezig dagdeel 2 (14.30-17.30u):

Commissieleden: Natalie Beenaerts, David Cox, Farid Dahdouh-Guebas, Patric Jacobs, Brigitte Lauwaert, Joachim Maes, Jan Mees, Jaak Monbaliu, Frank Redant, Jan Seys, Gilbert Van Stappen

Niet-commissieleden: Ward Appeltans, Nathalie Balcaen, Andre Cattrijsse, Simon Claus, Daphne Cuvelier, Luc Depoorter, Jan Haspeslagh, Jean-Pierre Henriët, Francesco Hernandez, Kris Hostens, Ward Vanden Berghe,

An Vanhoorne, Vera Van Lancker, Sylvia Van Peteghem, Marleen Van Steertegem, Vladimir Vladymyrov

Verontschuldigd:

Jean Berlamont, Steven Degraer, Rudy Herman, Colin Janssen, Nico Koedam, Jean Lanckneus, Georges Pichot, Marnix Pieters, Eric Stienen, René Van Grieken, Filip Volckaert

Dagdeel 2:

Patric Jacobs verwelkomt, als voorzitter van de Wetenschappelijke Commissie van het VLIZ, de deelnemers aan de namiddagsessie. Deze sessie bestaat uit een zestal voordrachten, waarna telkens de kans geboden wordt vragen te stellen of in discussie te gaan. De respectievelijke voordrachten en sprekers zijn:

1. VLIZ werkplan en beheersovereenkomst 2005-2009 (Jan Mees)
2. IOC Project Office for IODE (Jan Mees)
3. Het VMDC en de VLIZ Data Policy (Ward Vanden Berge)
4. Mariene 'open access' institutionele archieven voor Vlaanderen (Jan Haspeslagh)
5. Marien onderzoek in het zesde kaderprogramma en perspectieven voor FP7 (Rudy Herman: *wegens tijdsgebrek en afwezigheid van spreker verdaagd*)
6. Een nieuw Vlaams onderzoeksschip (André Cattrijsse)

De voordrachten zelf zijn in dit verslag niet opgenomen. Geïnteresseerden kunnen desgewenst via het VLIZ met de respectievelijke sprekers contact opnemen voor meer info. In wat volgt wordt enkel verslag gemaakt van de vragen en discussie, voor die voordrachten waar discussie volgde:

- **Het VMDC en de VLIZ Data Policy**

Frank Redant wil weten of VLIZ binnen zijn nieuwe beheersovereenkomst werk zal maken van het verkrijgen van een overzicht van alle bestaande mariene databanken in België en of het zelf actief stappen zal ondernemen om gegevens – of minstens de metadata – bij wetenschappers te gaan opvragen. Zowel Jan Mees als Ward Vanden Berge benadrukken dat dit binnen de nieuwe beheersovereenkomst van het VLIZ (2005-2009) een prioriteit wordt.

- **Mariene 'open access' institutionele archieven voor Vlaanderen**

Er volgt een boeiende discussie over de mogelijkheden, de concreet te nemen stappen en de beperkingen van het creëren en gebruiken van 'open access' systemen t.b.v. het zeewetenschappelijk landschap in Vlaanderen.

Sylvia Van Peteghem (Bibliotheek – UGent) licht toe hoe kan worden samengewerkt tussen de universitaire bibliotheken en een op te richten thematisch repository (eventueel door VLIZ op te zetten m.b.t. mariene wetenschappen). Momenteel zijn enkel de UGent en het LUC bezig met het uitbouwen van open access repositories, maar het valt te verwachten dat de andere snel zullen volgen. Om onnodig dubbel werk te vermijden moet het mogelijk zijn de academische publicaties verzameld aan de universiteiten, via een directe transfer ook open te stellen voor thematische repositories. Sylvia Van Peteghem beaamt de wenselijkheid van een Vlaams marien repository, bepleit door de VLIZ-bibliothecaris Jan

Haspeslagh, maar waarschuwt ervoor wetenschappers twee keer te belasten (zie ook vorig punt).

Het nut van een digitaal tijdschrift met de verzamelde publicaties mariene wetenschappen uit Vlaanderen wordt besproken. Er kan worden gesteld dat – afgezien van de papieren i.p.v. digitale vorm – een dergelijk iets reeds bestaat onder de vorm van de VLIZ Collected Reprints. Jan Mees benadrukt dan ook dat het wenselijk is de digitale versie opnieuw te agenderen op een volgende vergadering van de Wetenschappelijke Commissie en te onderzoeken hoe hiermee kan worden doorgegaan.

Tenslotte geeft Jean-Pierre Henriët aan dat nu reeds systemen bestaan (bv. in de microbiologie) waarbij de mogelijkheid wordt gecreëerd pre-reviewde artikels op het web te plaatsen waar gedurende korte tijd kritiek kan worden ingewacht ('Reports on..'). In die fase is de publicatie reeds citeerbaar en het belet niet alsnog een echte review te laten plaatsgrijpen. Ook Ocean Science heeft dergelijke 'Ocean Science reports'.

- **Een nieuw Vlaams onderzoeksschip**

Het VLIZ deed in de afgelopen maanden een bevraging van zoveel mogelijk wetenschappers om hun wensen en noden ten aanzien van een nieuw te bouwen/aan te schaffen onderzoeksschip te kennen. Een vijftigtal wetenschappers en of ambtenaren veelal met verantwoordelijke functies, en representatief voor ca. 500 vorsers, reageerden waardoor een zeer mooi beeld kon worden verkregen. De wensen leken hierbij grotendeels aan te sluiten bij wat momenteel door de bestaande schepen in België kan worden voorzien, en situeert zich toch voor het merendeel op het Belgisch Continentaal Plat. Het lijkt erop dat 80-90% van alle onderzoeksnoden kunnen worden bevredigd met een kustvaartuig. De resultaten van de bevraging werden reeds opgevraagd door de administratie Wetenschap en Innovatie voor verdere opvolging en uitdieping. De vraag of deze denkoefening los staat van het denkwerk rond de Belgica II, wordt bevestigd door Jan Mees. De BMM is via zijn lidmaatschap van de Wetenschappelijke Commissie van het VLIZ op de hoogte van alle denkpluizen vanuit het VLIZ over een 'nieuwe Zeeleeuw', omgekeerd wordt VLIZ door de BMM niet ingelicht over hoe ver men staat met de plannen voor een opvolger van de huidige Belgica. David Cox voegt hieraan toe dat het wel de bedoeling is overleg te hebben met het VLIZ eens de dossiers concreter zijn; overleg met Nederland vanuit Federaal Wetenschapsbeleid is er niet. De Federale overheid plant geen onafhankelijke bevraging van de mariene wetenschappers maar hoopt te kunnen gebruik maken van de resultaten verkregen in de VLIZ-enquete.

Jean-Pierre Henriët verwoordt zijn bezorgdheid over de interpretatie van de berekeningen van het aantal gewenste vaardagen (cfr. vaardag op Belgica is 24 u; op Zeeleeuw 8u) en over de '10%' expedities die het verder van de kust zoeken, maar die daarom niet minder belangrijk zijn. Het risico bestaat dat zij die de VLIZ-enquete hebben beantwoord, deze hebben beschouwd als gericht op 'de vervanging van de huidige Zeeleeuw' (wat niet het geval was). Los vanwaar de steun komt, mogen deze 'verre' expedities niet worden vergeten. Jan Mees sluit zich hierbij aan en zal het nodige doen om alle onderzoeksgroepen zo goed mogelijk bediend te krijgen. Het aantal gewenste vaardagen is groot genoeg om twee nieuwe schepen te rechtvaardigen, waarbij het voor zich spreekt dat afstemming tussen Vlaamse en federale initiatieven noodzakelijk is. Ook Frank Redant hoopt dat deze twee parallel maar onafhankelijk van elkaar verloopende initiatieven niet leiden tot de uiteindelijke bouw van twee kustvaartuigen, i.p.v. twee complementaire schepen. Jan Mees denkt dat de dossiers misschien ook wel zo zullen evolueren dat de

federale overheid, ter vervanging van de Belgica, zal kiezen voor een 60-70 m schip dat verre tochten aankan, versus een ca. 35 m lang Vlaams schip, ter vervanging van de Zeeleeuw, dat veeleer als kustvaartuig functioneert.

Tenslotte wordt gepolst naar de mogelijke samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland of Frankrijk bij het ontwikkelen van een nieuw schip. Jan Mees bevestigt dat de samenwerking rond onderzoeksinfrastructuur en –programma's met Nederland reeds bestaat en verder zal onderzocht worden, maar dat met Frankrijk de contacten moeilijker lijken te lopen.

Slot: Patric Jacobs sluit de vergadering en nodigt de aanwezigen uit tot de receptie.